

מוזמור שיר חנכת הבית... לדוד?

A Psalm of (re)Dedication

- (א) ^{(1) סופרים יח:א-ב} לפיכך נהגו העם לומר מזמורים בעונתן דתנינן תמן: שיר שהלויים אומרים בבית המקדש ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כו'... בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים
- (ב) בחנוכה ארוממך ה'...

מזמור שיר-חנפת הבית לדוד

אַרְוֹמְמֶךָ ה' כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא־שִׁמַּחְתָּ אִיבֵי לִי:
ה' אֱלֹהֵי שׁוֹעֲתֵי אֵלֶיךָ וְתִרְפְּאֵנִי:
ה' הַעֲלִיתָ מִן־שָׂאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי מִיַּרְדֵּי־בְּוֹר:
זָמְרוּ לַה' חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְיִזְכָּר קִדְשׁוֹ:
כִּי רָגַעוּ בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ בַּעֲרַב יָלִין פָּכִי וּלְפָקֵד רַגְלִי:
וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלּוֹי בַל־אֲמוֹט לְעוֹלָם:
ה' בְּרִצּוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לַהֲרֹרֵי עֵז הַסִּתְרַת פְּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהַל:
אֵלֶיךָ ה' אֶקְרָא וְאֵל־אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן:
מִה־בִּצְעַת בְּדַמִּי בְּרִדְתִּי אֶל־שַׁחַת הַיּוֹדֵךָ עֲפָר הַיִּגִּיד אֲמַתְּךָ:
שְׁמַע־ה' וְחַנּוּנִי ה' הִיְהִי־עֶזְרִי לִי:
הַפְּכֵת מִסִּפְדֵי לְמַחֹל לִי פִתַּחַת שִׁקִּי וְתִאֲזַרְנִי שְׂמִיחָה:
לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדַּם ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוֹדְךָ:

Methodological Notes When Studying Tehillim:

- 1) Authorship
 - a. *If*: we take the position of the בבלי, has to be someone before דוד – or דוד
 - b. *If*: we take the position of מדרש שה"ש, it can be anyone until the beginning of בית שני era
 - c. We cannot necessarily determine the *name* of the author, but his circumstance – what motivated the composition **and** the presentation
 - d. Relation of superscription (כותרת) to psalm
 - i. 100 of the 150 psalms have superscriptions
 - ii. Most of them mention names (אסף, בני קרח, דוד, etc.) – but that doesn't necessarily imply authorship
 - iii. Some mention events (לד), instruments (יב) or events/days (צב)

- 2) Words
 - a. Meaning:
 - i. Stems
 - ii. Context
 - iii. Biblical dictionaries
 - iv. P'shat commentators
 - b. Lexicon
 - i. Repeating words/stems
 - ii. Associations with other passages in תנ"ך

- 3) Structure
 - a. Rules of Biblical poetry
 - b. In some/most/all of Tehillim – look for choral arrangement

- 4) Message of the psalm
 - a. Need to use structure and possibility of antiphony to understand the message – without which, it is (nearly) impossible to answer #5:

- 5) In cases of liturgical use, why this psalm is used at this occasion, on this day, at this ritual etc.

(2) דברים לא, יז-יח

וְחָרָה אִפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְעִזְבֹתָיִם וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִפְּנֵי מִוֶּהַם וְהָיָה לֵאמֹל וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עָלַי כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנֵי הָרַעוֹת הָאֵלֶּה:
וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנָי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

(3) ירמיהו ז:ז

אֶל־תִּבְטְחוּ לָכֵם אֶל־דְּבָרֵי הַשִּׁקָּר לֵאמֹר הַיֵּכֶל ה' הַיֵּכֶל ה' הַמָּוָה:

(4) בְּכּוּרִים ג:ד

החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית. אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס. עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה. ודברו הלויים בשיר: ארוממך יי כי דליתני ולא שמחת אויבי לי

(5) שבועות יד ע"ב, טו ע"ב

שאינ מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא, ואורים ותומים, וסנהדרין של שבעים ואחד, ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן, וכל ישראל אחריהם...
ת"ר: שיר של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים, ואומר ארוממך ה' כי דליתני וגו'

(6) מגילה ד.

אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.

(7) אסתר רבה פרשה י

דְּבַר אַחַר, וַיִּקַּח הַמֶּן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס וְגו'. אֶתָּא לְגַבֵּי מַרְדֳּכָי וְאָמַר, עֲמוּד וּלְבוּשׁ, כַּמָּה בֵּישׁ גָּדָא דְהָהוּא גְבָרָא,

אָמַשׁ אֲנִי עֲסִיק לְהִתְקִין לִיהַ צְלִיבָא, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְקִין לִיהַ כְּלִילָא.

אֲנִי הֵייתִי מִתְקִין לְךָ חֲבָלִים וּמִסְמָרִים, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְקִין לְךָ לְבוּשׁ מְלָכוּת.

אָנָּא בְּעִינָא מִן מַלְכָּא לְמִצְלִיב יְתֵךְ עַל צְלִיבָא, וְהוּא אָמַר לִי לְמִירְכָב לְךָ עַל סוּסָיָא,

עֲמוּד וּלְבוּשׁ וְעֵבִיד לִיהַ כָּל מָה דְאָמְרוּן לְעִיל.

וְכִיּוֹן דְרַכִּיב, הַתְחִיל מְקַלֵּס לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:

אַרוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי ה' אלהי שועתי אליך ותפאני ה' העלית מן שאול נפשי חייתי מירדי בוד.

תלמידיו מה היו אומרים: זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה.

אותו רשע מה היה אומר: ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם ה' ברצונך העמדת להרדי עז הסתרת פניך הייתי נבהל.

אסתר מה היתה אומרת: אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך.

כנסת ישראל מה היתה אומרת: שמע ה' וחנני ה' היה עזר לי הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה,

ורוח הקדש מה היתה אומר: למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.

בתו של המן נשקפה מן החלון לראות בצליבא, וכיון שראתה מרדכי רוכב ואביה מכריז לפניו

כפה יעשה לאיש,

השליכה עצמה לארץ ומתה.

מְזִמּוֹר שִׁיר חֲנֻפֵּת הַבַּיִת לְדָוִד

אֲרוֹמֵמְךָ ה' כִּי דִלִּיתָנִי
וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבֵי לִי
ה' אֱלֹהֵי שׁוֹעֲתֵי אֲלִיךָ
וְתִרְפְּאֵנִי
ה' הֶעֱלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי
חַיִּיתָנִי מִיּוֹרְדֵי בּוֹר

זָמְרוּ לַה' חֲסִידָיו
וְהוֹדוּ לִזְכוֹר קִדְשׁוֹ
כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ
בְּעֶרְבַּ יַלְיָן בְּכִי וּלְבַקֵּר רִנָּה

וְאֲנִי אֲמַדְתִּי בְשִׁלּוֹי
בִּלְאִמוּט לְעוֹלָם
ה' בְּרִצּוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהַרְרֵי עֵז
הַסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הַיִּיתִי נִבְהַל

אֲלִיךָ ה' אֶקְרָא
וְאֵל אֲדַנִּי אֶתְחַנֵּן
מֵה בִצַּע בְּדַמִּי בְרַדְתִּי אֶל שַׁחַת
הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַיִּגִּיד אֲמַתְךָ
שָׁמַע ה' וַחֲנַנִּי
ה' הִיָּה עֲזָר לִי

הַפַּכְתָּ מִסַּפְדֵי לְמַחּוֹל לִי
פִתַּחַת שָׁקִי וְתֹאזְנֵי שִׁמַּחָה
לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם
ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲוֹדְךָ